

KUR'ÂN'A NOKTA VE HAREKE NE ZAMAN KONDU? (3)

(...düenden devam)

Birbirine benzeyen harflere, bunları birbirinden ayırdedecek noktalar konmasına *i'câm* denir. Hamza el-İsfahânî ve Ebû Ahmed el-Askerî'nin ifa-delerinden, *i'câm*'ın, *i'râb* noktaları, hicrî 69 yılında vefat eden Ebû'l-Esved'in vefâtından biraz önce Mushaflarda kullanılmaya başlamıştır. Zira Abdul-lâh ibn Ömer'in (ö.74), İbrâhim Neha'î'nin (ö.96), Hasan Basrî ve İbni Sî-rîn'in (ölümleri:110) ve Katâde'nin (ö.117), Mushaflara noktalar konmasına karşı oldukları rivâyet edilir. Demek ki noktalama, bunların zamanında baş-lamıştı. Her yeniliğe olduğu gibi bu işe de karşı çıkan toplum, daha sonra kolaylık sağlayan bu metoda alışmış ve artık noktasız Mushaf ve yazı yazıl-maz olmuştur (Resmu'l: Mushaf, s. 518).

Önce Ebûl-Esved, mevzii kalıp unutulmuş bu noktaları eski metinlerde görmüş veya yan yana yaşadığı Kildânî ve Süryânîlerin noktalamalarından yararlanarak *i'râb* işâretleri olan noktaları koymuştur. Bu noktalar, sadece kelimenin sonlarındaki *i'râb* şeklini gösteriyordu. Ken-disinin üç talebesi: Nasr ibn Âsım, Yahyâ ibn Ya'mur (ölümleri: 90) ve Adurrâhman ibn Hümmüz (ö.117), ondan aldıkları noktalamayı belki de bütün harflere uygulamışlar, buna *i'câm*ı da eklemişlerdir. Bunların koydukları yuvarlak nokta şeklindeki harekeleri, harfin üstünde küçük elif, altında yine küçük elif, yanında küçük vâv şekline dönüştürüp vakıf, vasıl, med ve diğer işâretleri koyan da İmam Halîl ibn Ahmed olmuştur. İlk gramerciler fethaya küçük elif, kesreye küçük yâ, dam-meye küçük vâv derlerdi (İbn Cinnî, Sirru Sınâ'atî'l-'Arab, Mısır, 1954, 1/19; Resmu'l-Mushaf: s. 507).

Gânim Kaddurî şöyle diyor: "Rivâyetlerden anlaşılıyor ki harfleri nok-talayanlar, Ebû'l-Esved'den sonra gelen nesildir. Arapçanın kuralları, Ebû'l-Esved'den öğrenilmiştir. Mushafları, tâbiî âlimlerden birkaç kişi noktalamıştır. İbn Selâm el-Cumahî, Ebû'l-Esved'den ilim alan bir topluluğu anar. Bunlar arasında Yahyâ ibn Ya'mur (ö.90), Nasr ibn Asım el-Leysî (ö.90) ve başkala-rı vardır. Muhakkak ki Mushafta benzer harfleri birbirinden ayırdetme ihtiyâcı, zaman geçtikçe artmıştır. İşte bu eksikliğin, Abdülmelik'in halifeliği sırasında giderilmiş olması muhtemeldir. Gerçekten onun zamanında dil ve edebiyatta büyük işler başarılmıştır. Onun devri, Arap yazısının güzelleşme ve yükselme devri olmuştur. Tarihî rivâyetler, harfleri noktalamanın, bi-rinci hicrî asrın ikinci yarısı içinde ve henüz bu asır çıkmadan önce tamam-landığını gösterir." (Resmu'l-Mushaf, s. 543, 545)

Özetle diyebiliriz ki: Kur'ân'a i'râb noktalarını ilk koyan Ebû'l Es-ved ed-Duelî, harf noktalamalarını (i'câmı) yapanlar, onun öğrencileri olan Yahyâ ibn Ya'mur, Nasr ibn Âsım el-Leysî ve Abdurrahmân ibn Hürmüz; bu işi daha da geliştirerek i'râb noktalarını harekelere çeviren, ayrıca vakıf, vasıl, med vs. işâretleri koyan da İmâm Halîl ibn Ahmed olmuştur.
